

Fekete Károly

Debrecen

Lelkipásztorok barátsága

Kilencven éve alakult meg a Vécsei Szövetség

Freundschaft zwischen Geistlichen Seit neunzig
Jahren Vécser Bund. Zusammenfassung

Der Vécser Bund in Siebenbürgen, der von 1921 bis 1936 tätig war, vereinte in sich in brüderlicher Gemeinschaft Mitglieder verschiedenster, theologischer Auffassungen. Sein Ziel war: Christus dienen. Der Vécser Bund mit seiner Tätigkeit trug vieles der Läuterung der kirchlichen Mentalität und der geistlichen Spiritualität bei. Diesen Bund könnte man die Wiege der Erneuerung des kirchlichen Lebens und der Entstehung der Missionsarbeit in Siebenbürgen nennen. Er förderte eine anspruchsvolle theologische Arbeit und die biblische Beantwortung der theoretischen und praktischen Fragen, er ließ Bücher und Zeitschriften erscheinen. Sein Einfluss war unermesslich groß in der Gestaltung einer einheitlichen Kirchenschau und eines theologischen Standpunktes.

Schlüsselwörter: Kirchengeschichte, Vécser Bund, Erneuerung des kirchlichen Lebens in Siebenbürgen, Missionsarbeit.

1. A korszellem tehertétele

Amikor a Vécsei Szövetség jelentőségét, történetét, hatását és mára szóló üzenetét keressük, akkor bevezetésként elkerülhetetlen bemutatnunk azt a kort és szellemiséget, amelyben megszületett Erdélyben a református lelkipásztorok barátságának ideája.

Az I. világháború pusztítása elhozta az európai szellemi életben az érlelődő válság robbanásszerű tudatosulását, amely az 1920-as évek szellemi légkörében három jelentős nyugati gondolkodóból is irányzatokat elindító gondolatokat hozott ki.

Oswald Spenglerrel (1885–1936) 1918–1922 között látott napvilágot *A nyugat alkonyja* (*Der Untergang des Abendlandes*), amely a kultúra végének profétikus hangnemű jövendölése volt. Spengler szkeptikusan kongatta meg a kor kultúrpresszimizmusának vészharangját.

Karl Jaspers (1883–1969), a német egzisztencia-filozófia alakja 1922-ben írta meg első jelentős művét, a *Psychologie der Weltanschauung*, amelyben középpontba állította az egzisztencia Kierkegaardra visszanyúló fogalmát, s kimondta, hogy az én érzékeltetője a lelkiismeret, amely önmagunkkal szembesít.

Martin Heidegger műve, a *Lét és idő* (*Sein und Zeit*, 1927.) sorolandó még ide. Heidegger a legfőbb bizonyosságnak a halált nevezte meg. Megfogalmazta a végesség fogalmát, amely az időbeliség világára jellemző. A tömegember, a tucatember azzal próbál menekülni a halál elől, hogy nem gondol rá. Ez a tömegéletbe merülés az ember igazi mivoltának elvesztése. Heidegger az öntudatos életre serkentett, s annak felismerésére, hogy az ember a világ éjszakájában él, egy eleven istenhit hiányában.

A kor európai közérzetének bemutatását Tavaszy Sándor: *A jelenkor szellemi válsága* (1923) című könyvében még tovább folytatta. A helyzet komolyságára így hívta fel a figyelmet:

„hogy mennyire visszás, egyenesen válságos az európai keresztyénség helyzete, azt semmi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy akkor, amikor a keresztyénség mind a két alakulata [római katolikus és protestáns] egy nagyszabású pogánymiszsiót űz, ugyanakkor a különböző szellemű áramlatok révén (anthrosophia, tagorizmus stb.) egy csomó pogány képzet és egy rendkívül zavaros ár készül betörni a keresztyénség teremtette kollektív vallásos és kulturális vérkeringésbe.”¹

Tavaszy diagnózisának lényege az volt, hogy minden téren válságjelek mutatkoztak, s ez alól éppúgy nem volt kivétel a szellemi élet, a vallásos élet, a világnézet, a művészet és a tudomány területe, mint a gombamód szaporodó irányzatok: az irracionalizmus, az okkultizmus, a spiritizmus, a theosophia, az anthrosophia, az orientalizmus, vagy a relativizmus. De Tavaszy az irányzatok ujjhegyre szedése után sem osztotta Spengler kultúrpresszimizmusát, ill. egyetlen említett irányzat mellett sem tört lándzsát, hanem hívő optimizmussal ezt vallotta az emberről: „ha új lelki tartalmat tud kitermelni, ki fogja termelni a megfelelő kifejező kultúrát is.”²

De nemcsak a szellemi háttér volt elcsüggesztő, hanem a hazai politikai sík is. A román nacionalizmus Trianon előtti munkája beérett. A kisebbségi sorsban derült ki igazán, hogy az egyház nemzeti felelőssége milyen nagy. Egyre többen ismerték fel, hogy egyenesen bűn gyengíteni az egyházat és ámulással felérő a szétforgácsolni engedése. Döntő kérdéssé vált tehát a „Hogyan tovább?”

Ebben a helyzetben csoda, hogy az I. világháború által alapjaiban megrendült Európában, az elidegenedés időszakában, 1920 nyarán Pécelen és 1921 nyarán pedig Marosvécsen megjelent a lelki közösség-keresés, és csoda, hogy a csonkultság letargikus sokkjában feltámadt a lelkipásztori felelősségérzet, és ebben az emberileg lehetetlen időben feltámadt a vágyakozás élő hitű lelkipásztorokban a kiegészülésre, az egymás kölcsönös számon tartására.

„A trianoni korszak magyarországi és erdélyi tapasztalatai tanulságosan mutatták meg, hogy a missziói munkának gyakorlati alapot a lelkipásztorok baráti, testvéri szövetsége ad. A magyarországi Péceli Kör,³ az erdélyi Vécsi Szövetség

¹ Tavaszy Sándor: *A jelenkor szellemi válsága*. Kolozsvár 1923, 63.

² Uo. Id. még: „Az igazságot itt az öntudat dönti el, ez az igazi koordinata.”

³ A Péceli Kör megalakulása és tevékenysége: A Tanácsköztársaság leverése után, 1920-ban először Takaró Géza kőbányai lelkipásztor hívott össze egy lelkészi konferenciát, amelynek anyaga megjelent a *Kálvinista Szemle* című lap 1920. májusi számában (I. évf. 16. sz.). A programadó előadás Forgács Gyula péceli lelkipásztortól származott *A magyar református papság új feladatai előtt* címmel. Az előadás hatására 1920. augusztus 17–20. között Pécelen rendeztek konferenciát 34 lelkész és 17 nem lelkész vendéggel. A célt így fogalmazták meg: „őszintén és komolyan revideálni lelki életünket a lelkipásztori hivatás evangéliumi eszményének világosságában és segíteni egymást szent hivatásunk betöltésében.” A konferenciáról napló készült és a tanácskozás eredményeit írásba foglalták Péceli Program néven, amely a Péceli Kör alapokmánya lett. Ennek szövegezése főként ifj. dr. Victor János nevéhez fűződik (szövege megjelent: Victor János: *Térj magadhoz drága Sion!* Budapest 1930, 9–12.) A Kör vezetősége: Czeglédy Sándor, Forgács Gyula, Kájel Endre, Mátis Márton és Takaró Géza lelkészek lettek. A Kör szellemiségét a *Reformáció* című lap képviselte, amelynek első száma 1920. október 31-én jelent meg, szerkesztője Forgács Gyula volt. A Péceli Programot sok vita és megbeszélés követte az ország különböző pontjain, amelyek érlelték az 1921. augusztus 23–25-én tartott Kunhegyesi Konferenciát. Ennek a tanácskozásnak a dokumentuma lett az ún.

egymástól teljesen függetlenül, egymástól sokban eltérő helyzetben ugyanazt az utat találta meg a Lélek indítására a missziói munkához.”⁴

2. A Vécsi Szövetség⁵ megalakulása, programja és tevékenysége

A szellemi és a politikai közeg, illetve az egyházi és az egyéni vágy közötti szakadékot a szent naivság akciója, a barátság hidalta át. Makkai Sándor fiatalkori, kiadatlan kéziratosa önéletrajzában a következőket jegyezte fel ezzel kapcsolatban:

„Mindig éreztem a barátság szentségét és hatalmát. Mindig törekedtem ilyen önzetlen és szent barátságra. De főleg 1919 óta, a változott viszonyok közt vált erős meggyőződésemmé, hogy az egyházat csak a szent barátság jegyében egyesülő lelkipásztorok tarthatják meg. Ez a gondolat szülte, éppen Tavasz Sándorral való beszélgetések közt a Vécsi Szövetség eszméjét, amelynek alapelveit már 1920-ban papírra vettem. Nagy lökést adott a baráti szövetség eszméjének a Ravasz László 1921 nyarán való püspökké választása és eltávazása, mert éreztük, hogy őt és munkáját csak ilyen szövetkezéssel pótolhatjuk. Az 1921. kerületi közgyűléskor egy összejövetelel mondtuk ki az első konferencia megtartását s idejét és helyét 1921. augusztus 9–14-re, Marosvécsre tűztük ki [...]”⁶

Amikor tehát Ravasz László Budapestre távozása után Makkai Sándor főjegyző-püspökhelyettes lett, ráterhelődött az erdélyi református egyház nehéz helyzete. Egyházmentő gondolatait először Tavasz Sándorral osztotta meg, aki társa lett abban, hogy a rokonérezelmű és a fejében hasonló terveket forgató Csíky István marosvécsi lelkész bevonásával hívják baráti szövetségre az erdélyi református lelkipásztorokat. Az említettek (Makkai – Csíky – Tavasz) és még néhányan – Gönczy Lajos Gyulafehérvárról, Hegyi András Körtvélyfjáról, Kósa Mihály Vajdakamarásról, Mátyás Ernő Székelyföldvállról, Torró Miklós Ikafalváról, Zoltáni Pál Sáromberkéről – lettek a Vécsi Szövetség alapító tagjai.⁷ Eredetileg tízenketten kaptak meghívást, de Imre Lajos magyarországi útja miatt, Soós Béla árapataki lelkész betegsége miatt, Kovács Benedek kézdivásárhelyi lelkész pedig akadályoztatása miatt nem tudott elmenni Marosvécsre.⁸

A Szövetség az egyház lelki megújítására törekedett. Tagjai ezt ismerték fel:

Kunhegyesi Memorandum. (Megjelent a *Kálvinista Szemle* 1921/37. számának mellékleteként.) Az Országos Zsinathoz abban a szellemben fordultak, amit így fogalmaztak meg: „Nem tételes törvényektől várunk mi megújulást, hanem Isten Lelkétől. Várunk azonban olyan törvényt, amelyek Isten megújító munkájának ösvényét készítene a kietlenben.” A Kunhegyesi Memorandum Zsinat elé terjesztésével a Péceli Kör betöltötte történelmi küldetését.

⁴ Makkai Sándor: *Élő gyűlekezet*. Református Egyetemes Konvent Sajtóosztálya, Budapest 1949, 74.

⁵ A szövetség nevének végleges megállapítására a második konferencián került sor. Erdélyi Egyházkerület Kolozsvári Gyűjtőlevéltára: Juhász Albert hagyaték. A Vécsi Szövetség II. konferenciájának naplója, Kolozsvár 1922. január 7–8-án, 8. oldal 11. határozat: „baráti szövetségünk az első konferencia helyéről a 'Vécsi Szövetség' nevet veszi fel és használja.”

⁶ A Tiszáninneni Református Egyházkerület kéziratára Kt. 4820. 67. (A továbbiakban TIREK Kt.)

⁷ A Vécsi Szövetséghez ld. Nagy Géza: Akik kősziklára építettek. Kolozsvár 1937, 227. Részlet Vásárhelyi János Önéletrajzából. In: *Confessio* 1988/4, 92. Gálffy Zoltán: Vásárhelyi János püspök. In: *Református Szemle* 1988/5–6, 439–440. A Vécsi Szövetség megmaradt jegyzőkönyveit és levelezését az Erdélyi Egyházkerület Kolozsvári Gyűjtőlevéltára őrzi a Juhász Albert hagyaték részeként.

⁸ Erdélyi Egyházkerület Kolozsvári Gyűjtőlevéltára: Juhász Albert hagyaték. A Vécsi Szövetség I. konferenciájának naplója. A naplót összeállította: Makkai Sándor. A meghívottak és a megjelentek névsorát ld. a napló 1. oldalán.

„az erdélyi magyarság a régi Magyarország politikai csődjének következményeit nem utolsó sorban éppen azért kell hordozza, mert az egyház nem akart egyház lenni, s lényegét a nemzeti ellenállás, majd a nemzetmegtartás feladatában látta. Az egyház legfontosabb, sőt egyedül lényeges szolgálata a tiszta igehirdetés, gyülekezeti istentiszteleti és evangelizációs formájában s döntő tisztsége a lelkipásztorság [...] Kultúra és nemzet az evangéliummal megszentelendő valóságok, önmagukban véve bálványok is lehetnek, csak Krisztus ügyének szolgálatában válnak igazán értékessé, becsülendőkké. Az intézményes és adminisztráló hivatalos egyházi szervezet önmagáért való életének napjai meg vannak számolva, a lelki, missziói egyház kegyelmi ideje következik s ezért az egyház nem lehet egy sérelmi nemzeti politika – bármily kitűnőnek látszó – cégjelzője és takarója, hanem az adott viszonyok között kell a rábízott nép életének lelki irányítója, mindennapi munkájának megszentelője, szenvedéseiben vigasztalója és a hitből fakadó szeretet tevékeny közösségébe szervezője legyen.”⁹

Az egykor Kolozsvárról Debrecenbe került Révész Imre¹⁰ lelkész és lapszerkesztő, aki jól ismerte a tagokat és lelkes üdvözlője a Vécsi Szövetség megalakulásának, kis túlzással még azt is mondhatnánk, hogy „debreceni pártoló tagja”, így jellemezte az induló szövetséget:

„Ez a finom és tiszta baráti hálózat igen széles kiterjedésű földrajzilag is, [...] még sokkal szélesebb kiterjedésű bensőleg, amennyiben a legkülönbözőbb vérmérsékletű és legváltozatosabban eltérő theológiájú tagokat – szélső pietistától szélső racionalistáig minden elképzelhető árnyalat – képes ugyanazon szent cél és eszmény egységébe belékötni.”¹¹

A Vécsi Szövetség tagjait, megnyilatkozásait igen hamar élénk érdeklődés kísérte. Különösen a Kecskeméthy István vezette Lelkész Egyesület és az Evangéliumi Munkások Erdélyi Szövetsége figyelte kritikusan, nemegyszer támadóan Makkaiék tevékenységét. K. Tompa Arthur, az 1922. január 9–18. között tartott lelkipásztori kurzus határozataiban az élő keresztyénség frazeológiáját kifogásolta.¹² A vádak között szerepelt még a pietista jelleg, a methodista formalizmus és az egyetemes papság independenten túlzó hangsúlyozása. A Lelkész Egyesület elnöke, Kecskeméthy István naiv optimistáknak és előkelően elzárkózóknak bélyegezte a „vécsieket”. Az Egyházi Figyelő rendszeres támadást intézett a Vécsi Szövetség közéleti tevékenysége ellen. Árkosy Jenő a teológia fenntartásáért indított segélyakcióba kötött bele, a lévitaképzés ügyének felvetésével a testületi sérelemre hivatkozott, vitatta a lelkészi kurzus rendezési jogát és a Ravasz László távozása utáni főjegyző választáskor heves támadást intézett Makkai ellen. Ezután egyre több vádaskodás érte Makkai személyét. Már ekkor felmerült ben-

⁹ Makkai Sándor: *Szolgálatom*. Református Zsinati Sajtóosztály, Budapest 1990, 101.

¹⁰ Révész Imre (1889–1967) 1912–1920 között volt kolozsvári teológiai tanár, aki 1920-tól Debrecenben lett lelkipásztor. 1930-tól az egyháztörténet professzora a Debreceni Egyetem Református Hittudományi Karán. 1938-ban a Tiszántúli Református Egyházkerület püspökévé választották. Ezt a tisztséget 1949-ig viselte.

¹¹ Révész Imre: Marosvécs. In: *Hit és Élet* 1921/24. (november 13.), 2.

¹² Vö. a Református Szemle 1922. január 15-i számának cikkével, ld. még Lelkészek baráti szövetségének konferenciája. In: *Hit és Élet* 1922/7. (február 12.), 27–28.

ne, hogy esetleg áttelepül Magyarországra, de ekkor még „a püspök atyai rábeszélése és a székely egyházmegegyék osztatlan bizalma visszatartja ettől a lépéstől”¹³

A Vécsi Szövetség programját leginkább az első konferencia határozatai hordozták, amelyek az alábbiak voltak:

„1. *Általános határozatok.*¹⁴

Megalakulás: A jelenlevők és az általuk ajánlott és közös akaratból ezután felveendő tagok az evangélium szellemében egy baráti szövetséget alkotnak.

1. Azok, akik a szövetségbe felvétetnek, mindenekelőtt feltárják egymás előtt önmaguk, gyülekezetük, intézetük, munkakörük helyzetét, nehézségeit, sikereit, reményeit, szükségseit anyagi és szellemi oldalról. Ezek a feltárások részben konferenciákon, részben levelezés útján történnek. A baráti levelezés gyakorlására a szövetség tagjait kötelezi. Tagot csak konferencia vehet fel.

2. Minden tag felveszi imádságaiba az összes tagok ügyét s állandóan társalog róla Istennel, ezen kívül az őt különösen érdeklő és a munkája által különösen is támogatni óhajtott ügyet külön is és gondosabban is belevonja imádkozásába.

3. A tagok a megállapítandó terv szerint részt vesznek a többi tagok munkájában és mindenki vállal valamely tényleges segítőmunkát valamelyik társának ügyében. Egymás munkakörét meglátogatni, abban a megállapított, terv szerint aktíve közreműködni, teljes önzetlenséggel és odaadással segítségre sietni minden tag szent kötelessége.

4. Az egyház egyetemét érdeklő közös és elvi jelentőségű ügyekben csakis a közös megállapodás szerint és a kapott utasításhoz híven eljárni minden tagnak szent kötelessége a törvényes keretek közt.

5. A történeti református egyházzal s közelebbről az erdélyi református Anyaszent-egyházzal szemben a szövetség magát hűséges szolgának, munkásnak és gyermeknek nyilvánítja, azt az evangélium szellemével áthatni s annak megfelelő munkásokat megfelelő helyeken biztosítani szent kötelességének ismeri.

6. A szövetség a Lelkészegyesületet s minden hasonló egyesületet azáltal támogat, hogy tagjai annak tagjai lehetnek, illetve lesznek. Elvi kérdésekben egységes, másodlagos kérdésekben szabad egyéni állásfoglalás útján igyekszik annak érdekeit szolgálni, vállalatait, lapjait stb. aktív támogatásban részesíti.

7. Minden szabad evangéliumi mozgalommal, egyesülettel, szövetséggel szemben hangsúlyozzuk, hogy szövetségünk a maga egészében, mint azok egy tagozata, azokba be nem lép, azokkal magát így nem azonosítja, munkamódszerét önállóan állapítja meg, hajlandó tőlük minden jót átvenni, de a maga részéről magatartásban, terminológiában stb. minden exclusivitást távol tart, egyébként tagjai szabadon lehetnek, mint egyének, ilyen egyesületnek tagjai.

8. A szövetség tagjainak keresztyén életére nézve nélkülözhetetlen alapnak és éltető törvénynek teljes meggyőződéssel a Bibliával és az imádsággal való állandó táplálkozást vallja, hirdeti és kívánja. Kijelenti, hogy a Biblia és az imádság hatalmának érvényesülése nélkül keresztyén életet nem ismer. Ajánlja tagjainak a családi istentisztelet, a

¹³ Nagy Géza: *Akik kősziklára építettek*. Kolozsvár 1937, 227.

¹⁴ Erdélyi Egyházkerület Kolozsvári Gyűjtőlevéltára: Juhász Albert hagyaték. A Vécsi Szövetség I. konferenciájának naplója. A naplót összeállította: Makkai Sándor. 21–23. oldal: VII. Határozatok. 1921. aug. 12-én délelőtt a konferencia megtartotta határozó-gyűlését, amelyen egyhangúan hozta meg általános és speciális határozatait.

csendes óra, a közös, egymásért imádkozás és a bibliatanulmányozás rendszeressé tételét és állandó gyakorlását.

9. Teljes meggyőződéssel vallja, hogy a lelkipásztorok életének és munkájának nélkülözhetetlen segítő eszköze a komoly theol. tudományos képzettség, ill. továbbképzés, úgy önképzés, mint további intézményes módok által. A kolozsvári ref. theol. Fakultást az evangéliumi szellem ápolása érdekében is eddigi tudományos nívóján megtartani kívánatosnak, a lelkészképzés tud. jellegét a gyak. érdekekkel összhangban megőrizni szükségesnek látja, minden rendelkezésre álló eszközzel; híven munkálni fog úgy a lelkészképzés, mint a lelkészek továbbképzésének érdekében.

10. Teljes meggyőződéssel vallja, hogy a magyar ref. nép lelkét Krisztus urunknak csakis a lelkipásztorok tiszta evangéliumi hite és élete által lehet megnyerni, de azzal meg lehet nyerni. A Biblia és imádság erejével óhajtja és fogja tagjai által ezt a feladatát teljes erejéből munkálni. Életbe vágóan sürgősnek látja az evangéliumi iratterjesztést.

11. A marosvécsi konferencia tagjai Isten iránti mélységes hálával és alázatos örvendezéssel állapítják meg, hogy ezek a határozatok teljes egyetértéssel hoztak.

2. *Speciális határozatok:*

1. A szövetség e konferenciát naplóban örökíti meg s annak szerkesztésével dr. Makkai Sándort megbízza. A napló sokszorosítás után a szövetség eredeti 12 tagjának megküldetik. A konferencia résztvevői benyomásaikat személyes jellegű vallomásokban írásban megörökítik s a következő konferencián felolvassák.

2. A szövetség minden évben két konferenciát tart: egyet télen, egyet nyáron. A legközelebbi, téli konferencia Kolozsvárt, a theol. Fakultáson fog megtartani 1922. jan. 10–20. között.

3. A konferencia a szövetség tagjai közé – az eddigi 12 tag kiegészítésére – közös megegyezéssel fölveszi Vásárhelyi János dési, Váradi Albert mezőpaniti, Nagy Géza székelyszenterzsébeti és Dósa Dániel magyarpalatkai lelkésztestvéreket. Megbízza a napló szerkesztőjét, hogy e testvérekkel a jelen konferencia általános határozatait közölje, s őket a csatlakozásra fölhívja. A szövetség jelenlevő tagjait fölhívja arra, hogy mindannyian mind a négy fölvetett tagnak baráti levelet írjanak.

4. A konferencia a szövetségért való közös imádkozásra minden hét pénteki napjának esti 8–10. órája közti időt jelöli ki és állapítja meg.

5. A konferencia kimondja, hogy a szövetség valamely tagja által valamely ügyben segítségül hívott másik tag – lelkiismerete ítélete szerint – a segítséget a kívánt módon nyújtani köteles.

6. Az egyházi nyilvánosság tájékoztatása végett fölszólítja Makkai Sándort a *Református Szemlé*ben a következő kommuniké közlésére: 'Lelkeszi konferencia. Aug. 9–12. napjain Marosvécsen baráti konferenciát tartottak: Csiky István, dr. Gönczy Lajos, Mátyás Ernő, dr. Makkai Sándor, dr. Tavaszy Sándor, Hegyi András, Zoltáni Pál, Torró Miklós, Kósa Mihály lelkészek. A konferencia célja az volt, hogy az összegyűlt lelkipásztorok egyéni keresztyén életében és egyházi munkájában közös testvéri megegyezésre jussanak. A konferencia nagy hálával tapasztalta Isten áldását. A Biblia és az imádság jegyében munkáló konferencia elvi határozatokat hozott egymás baráti támogatására, az erdélyi anyaszentegyház hűséges és evangéliumi szellemű szolgálatára, a szabad evangéliumi mozgalmakkal való, minden exclusivitás nélküli egyéni együttműködésre, családi istentiszteletek és bibliatanulmányozás bevezetésére, a

tudományos lelkészképzés és továbbképzés munkálására, a nép közé a lelkipásztor tiszta evangéliumi életével az evangéliumi lélek átplántálására nézve. A határozatok ritka egyértelműségéért a konferencia Isten iránti mély háláját fejezte ki. Bárcsak Isten kegyelme megáldaná és megsokszorozná az evangéliumi barátság e szent jegyében megindított munkát!

7. A konferencia kimondja, hogy a marosvécsi együttlét emlékére fényképet készítet, amelyen a résztvevők és a konferencia színhelyének képei lesznek megörökítve. Felhívja tagjait, hogy arcképeiket szept. 15-éig Makkai Sándorhoz küldjék be.

Ezzel a határozatok lezárattak.

Üdvözetek: A konferencia közös üdvözetet küldött Nagy Károly erdélyi és dr. Ravasz László dunamelléki püspököknek, Forgács Gyula péceli lelkésznek s ezenkívül számos baráti és rokoni üdvözetet közös aláírással.”

A későbbi konferenciákon ezek a határozatok tovább bővültek és még jobban körvonalazódtak. Ezek alapkövetelményeit így foglalhatjuk össze:

1. Egymás előtti őszinte helyzetkép-adás önmaguk, gyülekezetük, munkakörük állapotáról. Ez történhetett szóban és levelezésben.

2. Kölcsönös imádság egymásért (péntek esténként 20–22 óra között).

3. Tényleges segítő munka valamelyik tagtárs számára. Munkalátogatás.

4. Egyházi ügyekben, elvi kérdésekben a közösen kialakított álláspont képviselője.

5. Az erdélyi anyaszentegyház evangéliumi szellemmel történő áthatása. Ennek érdekében a megfelelő embert a megfelelő helyre kell segíteni.

6. A szövetség tagjai lehetnek a Lelkész Egyesület tagjai.

7. A Vécsi Szövetség más szövetségekbe, szabad egyesületekbe testületileg nem lép be, munkamódszerét önállóan állapítja meg.

8. Tagjai életének nélkülözhetetlen alapja, éltető törvénye a Bibliával és imádsággal való élés. Rendszeres családi istentisztelet, csendes óra, bibliatanulmányozás.

9. A Vécsi Szövetség vallja, hogy a lelkipásztor életének, munkájának nélkülözhetetlen segítő eszköze a komoly teológiai tudományos képzettség. Továbbképzés és önképzés egyaránt fontos. A lelkészképzés jellegében szükségesnek látja a tudományos és gyakorlati érdek összhangját.

10. Vallja: a magyar református nép lelkét Jézus Krisztusnak csakis a lelkipásztor tiszta, evangéliumi hite- és élete nyerheti meg.

11. Életbevágóan fontos az evangéliumi iratterjesztés ügye.

Ezeknek az általános alapelveknek konkrét következményei lettek: egységes gyülekezeti munkaterveket, missziói munkaprogramokat dolgoztak ki közösen; újra megindították *Az Út* című lapot; Presbiteri Kátét és Konfirmációs Kátét adtak ki; újszövetségi gyakorlati kommentár-sorozatot terveztek; vállalták az ifjúság lelkigondozását; a szövetség védnöksége alatt jött létre az Ifjúsági Keresztyén Egyesület (IKE)¹⁵ és 1923 januárjában megjelent az *Ifjú Erdély* első száma; gyakorolták az egyházfegyelem helyreállítását, elsősorban önmagukon, és ki-ki a saját gyülekezetében; elkezdték a belmissziói munka szervezését; serkentették a lelkészi és presbiteri konferenciák tartását, a református nagyhetek beindítását.

Az egyes konferenciák jegyzőkönyvei arról tanúskodnak, hogy hat téma minden alkalommal visszatért, amiben a tagoknak színt kellett vallaniuk: 1. milyen a hivatalos

¹⁵ Buzogány Dezső: *Az Erdélyi IKE története 1930-ig*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 7. Kolozsvár 2000.

egyházhoz fűződő viszonyuk; 2. milyen a kapcsolatuk a Lelkész Egyesülettel és egyéb egyesületekkel; 3. hogyan vélekednek a szabad evangéliumi mozgalmakkal való együttműködés kérdéseiről; 4. be kellett számolniuk egyéni keresztyén életük gyakorlásának módszereiről; 5. ismertetniük kellett a teológiai tudományhoz való viszonyukat, a teológiai feladatokkal kapcsolatos véleményüket; 6. számot kellett adniuk arról, hogy miként képzelik el a magyar nép Krisztusnak történő megnyerését.

Ezekből is látszik, hogy a célkitűzések között megjelent a misszió felé fordulás, a lelki megújulás óhaja, alakul ennek érdekében a „lelki front”, kikristályosodnak a szervezeti reformok és megjelenik az új típusú egyházkormányzás óhaja.

Miután már nem lehetett az „ellenzékiességüket” eltitkolni, a Vécsei Szövetség a közvélemény tájékoztatására 1923-ban újra elindította *Az Út* számait. A *Református Szemle* hivatalosságával szemben ez képviselte az építő egyházkritika hangját. Ezt folytatja majd 1929-től a *Kálvinista Világ*, 1934-től a *Kiáltó Szó*.¹⁶ Ezek a lapok lettek az elvi szempontok érvényesítésének orgánumai Tavaszgy Sándor szerkesztésében. Természetesen az 1930-as években nyílt ellentét is kialakult a *Református Szemle* hivatalos irányával. Nagy Károly püspök még ezek után sem változtatott vezetési stílusán, ezért a Szövetség tagjai egy közös emlékiratban szedték ujhegyre elképzeléseiket és megígérték, hogy amíg nem látnak változást a vezetésben, addig a legszorosabban vett munkájukon kívül minden szolgálatot megtagadnak. Rövid elhidegülés után Nagy Károly belátta, hogy érdemes megszívlelni a „vécsiek” javaslatait, s az életéből még hátralevő két év alatt engedte és támogatta Makkaiékat a missziói egyház kiépítésében munkálkodni.

Makkai Sándor püspöksége idején eltávolodott a Vécsei Szövetségtől. A „vécsiek” pedig Imre Lajos és Tavaszgy Sándor szellemi vezetésével a „kontroll-csoport” nem egyszer kellemetlen feladatát látták el, hogy balanszírozzák Makkai esetleges túlkapásait. Ennek összetevői bonyolultabbak, mint gondolnánk. Kikapintható okai közül lásunk néhányat:

- A Makkai püspökké választása utáni főjegyzőválasztás megosztotta a Vécsei Szövetség egységét. A két jelölt Vásárhelyi János és Tavaszgy Sándor volt. Közülük Vásárhelyit választották főjegyző-püspökhelyettesé.
- Az iratterjesztés püspöki központosításával *Az Út* iratterjesztését megszüntetés fejezte, majd később erős konkurenciát jelentett a hivatalos egyházi iratterjesztés számára.
- Makkai püspöki programja, amely a Vécsei Szövetség célkitűzéseiből táplálkozott, a misszió kiépülését célozta, így a Vécsei Szövetség nem tartotta szükségesnek konferenciák tartását. A tagok félték, hogy az egyház hivatalos apparátusa kisajátítja, s elleketleníti, Lélek nélkülivé teszi a belmissziót, hiszen itt a rendeleti út, a külsőségre törekvés lehetetlen.¹⁷ Tavaszgy Sándor 1930-ban ki is mondta: a hivatalos egyház kisajátította a Vécsei Szövetség programját. Erre a vonásra gondolt Nagy Géza is, amikor azt mondta a mélyben húzódó okról: „az eszmény és valóság, a lelki és intézményes egyház örök ellentéte, illetve az efelett érzett fájdalom”¹⁸ mélyítette az ellentétet Makkai püspök és a Vécsei Szövetség vezető személyiségei között.

¹⁶ Ld. Kozma Zsolt: *Kálvinista Világ* és a *Kiáltó Szó* repertórium. Kolozsvár 2003.

¹⁷ Vö. T[avaszgy]. S[ándor]: A múlt és a jövő év egyházunk életében. In: *Kálvinista Világ* 1928, 165–168. Imre Lajos: Egyházunk belmissziói munkájának két évtizede. In: *Az Út* 1938, 235–242., 260–267., 295–300.

¹⁸ Nagy Géza: *i. m.* 235.

– Szóba került a Vécsei Szövetség kiterjesztése és átszervezése az összes erdélyi lelképásztor egyesületévé. Erről sajtóvita indult a *Református Szemlé*ben is. A Tordai Nagyhet (1928. szept. 3–9.) résztvevői elhatározták: a lelkészek testületi szervezkedése a hivatalos egyházi szervek felügyelete alatt álló Lelkészi Értekezlet alakjában oldandó meg. A zsinat is így döntött az 1932/13 § szerint. A Vécsei Szövetség tagjai elégedetlenek voltak ezzel a megoldással. Egy kritikai hangú cikk miatt ekkor vonta meg Makkai Tavaszytól a *Református Szemle* szerkesztését. A Vécsei Szövetség tagjai számára nyilvánvalóvá vált, hogy a közülük választott új püspök kormányzása mellett is van jogosultsága a Vécsei Szövetség további harcának.

A Református Egyházkerületi Lelkészertekezlet 1936 őszén alakult meg. Titkára a kiváló felkészültségű teológiai magántanár, László Dezső lett. Imre Lajos önéletrírásában megjegyzi erről a váltásról:

„A Vécsei Szövetség tervezetet dolgozott ki a Lelkészertekezlet számára, amely meg is alakult. Az elnökséget – sokunk szerint helytelenül – a közben püspökké lett Vásárhelyi követelte magának, de munkát alig fejtett ki. A szépen kidolgozott terv László Dezső titkár buzgó törekvése ellenére is csődöt mondott. Világossá vált, hogy a régi egyesületpártiak csak a tisztségek elnyerésére törekedtek és komoly munka nem kellett nekik.”¹⁹

A Vécsei Szövetség 1936. július 16-ig tartotta meg rendszeres összejöveteleit. Bár feloszlását nem mondták ki, azért a Vásárhelyi János püspöksége idején már csak formálisan létezett. Ennek az időszaknak a hangulatáról sok mindent elárul Imre Lajos professzor 1938. március 25-én Makkai Sándorhoz írt levelének egy részlete:

„Én is sokat gondolok mostanában, különösen azokra az időkre, mikor Az Út újabb folyamát megkezdjük s a Vécsei Szövetség első évtizedére, arra a kapcsolatra, ami akkor olyan elevenen fennállott sok ember között. Most, különösen az utóbbi években, valahogy úgy érzem, hogy ez a kapcsolat, nemcsak azért, mert többen elmentek innen, de az idők változásai miatt is megszakadt. Az új, lelkészi értekezlet még nem tudta pótolni s bár a Szövetség névleg fennáll, ma már nem képez olyan összetartó erőt, mint régebben.”²⁰

3. A Vécsei Szövetség egyháztörténeti jelentősége

Mindent összevéve: a Vécsei Szövetség egyháztörténeti jelentőségét az alábbi érnyekben láthatjuk:

„Őskeresztyéni hangulatú közösség volt ez, ahol a legkülönbözőbb teológiai fel fogású és egyéniségű tagok az egyetlen dologban megegyeztek egymással: a Krisztusnak való szolgálatban. Igazi testvéri közösségben éltek egymás mellett pietista beállítottságúak (Torró Miklós), liberális gondolkozásúak (Hegyi A.), ortodox szelleműek (Kósa Mihály). Jellemző volt az, hogy akinek a felvétele ellen egyetlen vétó elhangzott, azt azon a konferencián már nem lehetett felvenni, és ha egyvalakinek valamely határozati javaslat ellen lelkiismereti kifogása volt, azt

¹⁹ Imre Lajos: *Önéletrírás*. Sajtó alá rendezte Adorjáni Zoltán, Buzogány Dezső. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 2. Kolozsvár 1999, 217.

²⁰ TIREK Kt. 5745.

nem lehetett határozattá emelni. De még jellemzőbb, hogy ezt soha senki ki nem használta egyéni szempontok érvényesítésére.”²¹

A Vécsi Szövetség tevékenyen részt vett a lelkipásztori szellemiség, az egyházi közgondolkodás megtszítításában, s az erdélyi egyházi élet megújulásának és a sajátos erdélyi kegyesség kohója és a missziói munka kialakulásának bölcsője volt.

A Vécsi Szövetség új alternatívát jelentett a már korábban létrejött erdélyi lelkési irányvonal és csoportosulás mellett, amelyek közül a Lelkészegyesület érdekvédelmi alapon vállalta fel az anyagi kérdések és az egyházpolitika szempontjait, míg az Evangéliumi Munkások Erdélyi Szövetségét az egyéni kegyesség hangsúlyozása, az univerzalizmus, a nemzeti sorskérdések iránti közöny, a túlzó kritikai él és a szorgos iratterjesztés jellemezte.

Példamutató volt az őszinteség légköre. Határozott komolyság, szigorúság az egyház és annak munkái kérdésében, amellyel bátor hitvallásra buzdított a Kijelentés feltétele alatt.

Hangsúly került a teológiai igényességre, az elméleti és gyakorlati kérdéseknek az Igében való egyesítésére. Ennek érdekében értékes sorozatok jelentek meg: Dolgozások a református teológiai tudományok köréből, Az Út könyvei, a Kiáltó Szó könyvei és az Ifjú Erdély kiadásában megjelent könyvek.

Az 1920 utáni évtizedek erdélyi egyházi közéletének kiemelkedő személyiségeinek döntő többsége ebből a körből indult, ezért a Vécsi Szövetség hatástörténeti jelentőségének felmérhetetlenül nagy jelentősége van az egész korszak egységes egyházlátásának és teológiai álláspontjának kialakításában!

A Vécsi Szövetség konferenciái úgy mutattak rá a kor egyházi életének valóságos és égetően fontos kérdéseire, hogy a problémafelvetés és helyzetkép felvázolása mellett megtalálták a megoldáshoz vezető utat és konkrét lépéseket tettek ezen az úton (pl. belmisszió, szórványgondozás, evangéliumi szellemű egyházlátás, személyes hitélet elmélyítése, lelkészek lelkigondozása, presbiterképzés stb.).

Több korabeli csoporttól eltérően, a Vécsi Szövetség végig az egész egyházat figyelembe véve működött és sikerült elkerülniük az ekléziológiai válás kísértését.

A Vécsi Szövetség találkozóiban nagyban elősegítették a pontos helyzetfelmérés elkészítését és a célkitűzések szabatos megfogalmazását, az ezek megvalósításához szükséges elvi-teológiai eltökéltséget.²²

4. Impulzusok mai kollegiális viszonyainkra nézve

Tanulhatunk a Vécsi Szövetségtől a jelen lelkipásztoraiként, hiszen az atomizálódottság fájó mai egyházi jelenség is. A lelkipásztori hivatásban ma is túl sok a magányos harcos, a kisugárzás nélküli, vagy éppen részérdekeket előnybe helyező kollégánk, akik öntörvényűen haladnak pályájukon.

Arisztotelész szerint a barátok egymástól három dolgot várnak: szerető jóságot, örömszerző kellemességet és előnyhöz juttató hasznosságot. Ezért kérdezzük meg: Mi a barátság haszna? Mi történik a barátság idején?

²¹ Imre Lajos: *Önéletírás*. 214–215.

²² Ennek gyümölcsei közé tartoznak azok a Makkai írások, amelyek vízvonalstók lettek az új egyházi korszak határán: A „rég” és az „új” munkások (*Egyházunk életének fordulópontja*), 1924; *Öntudatos kálvinizmus*, 1925, valamint a múlt teológiai örökségét történelmileg az őt megillető helyre illesztő *Az erdélyi református egyházi irodalom 1850-től napjainkig* című tanulmánya.

A barátság prevenció: az egymás számon tartása közben, az egymás iránti felelősségérzet megélésében óvó, figyelmeztető szerepet kap a barát.

A barátság motiváció: többre sarkall, mert az ember közben minőségében, belső értékében változik meg.

A barátság kohéziós erő: amely a legkülönbözőbb távolságok ellenére összetart. „A barátság az az összetartó erő, amit Isten azért adott útravalóul, hogy az egymás számára teremtett emberek közösségét egybefűzze, mert széthullás fenyegeti.”²³

A barátságnak kontrollszerepe is van: ahol bemérhetem túlkapásaimat.

A baráti kapcsolatban helye van a kritikának: építő szándékú visszajelzésekre számíthatok, mégpedig egy számomra minden szempontból fontos „referencia embertől”.

A barátság szocializációs tényező: segíti az identitás kialakulását, s közben betagol a világba, hogy valahol otthon legyen benne.

A barátság kommunió és kommunikáció: vallomásos kitarulkozás, amely újra és újra növeli egymással szemben a bizalmi tőkét. A Vécsi Szövetség egyik alapító tagja, Mátyás Ernő sárospataki professzor így fogalmazta ezt meg:

„Akik egyszer így Isten szívében találtak egymásra s így lelkük legmélyebb pontján találkoztak, azok többé el nem szakadhatnak egymástól. De így a barátság köre csodálatos módon ki is tágul. Lelkem boldog tapasztalások világába emelkedik fel, amelyben baráti szívek között leomlottak válaszfalak s a különböző

Balról jobbra: fent Csíky István, Kósa Mihály; középben Tavasz Sándor, Makkai Sándor; lent Mátyás Ernő, Hegyi András, Zoltáni Pál, Gönczy Lajos.

²³ Rózsai Tivadar: *A barátság*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest 1988, 96–97.

lelki diszpozíciókkal megáldott, különböző életviszonyokban érlelődött lelkek egymásra találtak s megértem, hogy azért találtak egymásra, mert ha különböző utakon is jártak, egy helyről jöttek: Isten szívéből, akinél örökkévaló egységben voltak, egy cél felé futottak: Isten felé, akiben örökkévaló egységbe juthatnak.”²⁴

Ennek a magasabb rendű célnak felelt meg a Vécsei Szövetség, s ez a történelmi lecke biztat bennünket is a lelkipásztori kollegialitás megélésére, ami nem csak önmagunkat gazdagító, vagy egymást emelő kapcsolat, hanem a Krisztus igaz követésének gyümölcse kell hogy legyen: Ti az én barátaim vagytok, ha azokat cselekszitek, amiket én parancsolok néktek. (Jn 15,14)

Felhasznált irodalom

- Buzogány Dezső: *Az Erdélyi IKE története 1930-ig*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 7. Kolozsvár 2000.
- Gálfy Zoltán: Vásárhelyi János püspök. In: *Református Szemle* 1988/5–6, 435–455.
- Imre Lajos: Egyházunk belmissziói munkájának két évtizede. In: *Az Út* 1938, 235–242., 260–267., 295–300.
- Imre Lajos: *Önéletírás*. Sajtó alá rendezte Adorjáni Zoltán, Buzogány Dezső. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 2. Kolozsvár 1999.
- Kozma Zsolt: *Kálvinista Világ és a Kiáltó Szó repertórium*. Kolozsvár 2003.
- Kunhegyesi Memorandum. Megjelent a *Kálvinista Szemle* 1921/37. számának mellékleteként.
- Makkai Sándor: *Élő gyülekezet*. Református Egyetemes Konvent Sajtóosztálya, Budapest 1949.
- Makkai Sándor: *Szolgálatom*. Ref. Zsinati Sajtóosztály, Budapest 1990.
- Mátyás Ernő: *Életforrások*. Sárospatak 1930.
- Nagy Géza, Dr.: *Akik kősziklára építettek*. Kolozsvár 1937.
- Részlet Vásárhelyi János Önéletrajzából. In: *Confessio* 1988/4, 92. skk.
- Révész Imre: Marosvécs. In: *Hit és Élet*. 1921/24. (november 13.), 2.
- Rózsai Tivadar: *A barátság*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest 1988.
- T[avaszy]. S[ándor]: A múlt és a jövő év egyházunk életében. In: *Kálvinista Világ* 1928, 165–168.
- Victor János: *Térj magadhoz drága Sion!* Budapest 1930, 9–12.

Leváltári anyagok

- Juhász Albert hagyaték. Erdélyi Egyházkerület Kolozsvári Gyűjtőlevéltára: A Vécsei Szövetség II. konferenciájának naplója, Kolozsvár 1922. január 7–8-án, 8. oldal; 21–23. oldal: VII. Hátározatok.
- TiREK Kt. – A Tiszáninneni Református Egyházkerület kéziratára.

²⁴ Mátyás Ernő: *Életforrások*. Sárospatak 1930, 182–183.